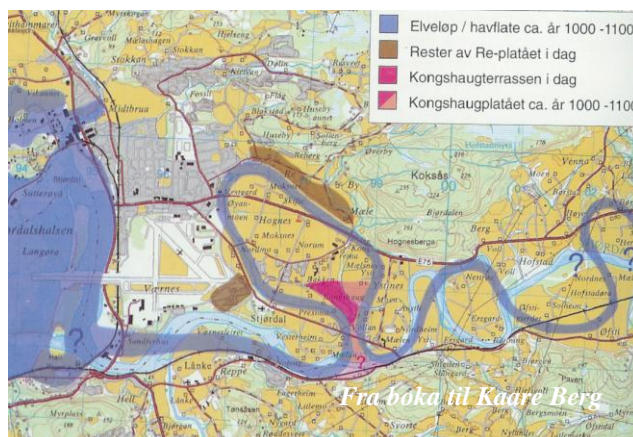

880 Slaget om Stjørdal

Ingen kan si når det første slaget i Stjørdal stod. Det har selvsagt alltid bodd folk her i dalføret som har ligget i strid med hverandre. Revier var viktig. Ættens ære et legitimert krav gjennom blodhevn. Når en likevel kan snakke om ”slaget om Stjørdal” - synes de fleste lærde å falle ned på slaget mot Harald Hårfagre. I barndommen lærte vi på skolen at slaget i Hafrsfjord stod i 872, men nyere forskning mener at dette slaget på Jæren var ca. i år 890. Det vil derfor tilsi at ”slaget om Stjørdal” kan ha funnet sted omkring år 880.

Gjennom Snorre - som nok er en usikker kilde, men dog en kilde - heter det seg at Harald Hårfagre kom over Dovrefjell, drepte alle menn i Oppdal og brente bygda. Så dro han ned i Orkdalen og la under seg småkongen Gryting. Over alt han kom tok han all odel under seg som sin eiendom og lot alle bøndene betale landskyld. I hvert fylke satte han en jarl som skulle dømme etter lov og landrett, samt kreve inn bøter og skatt, hvorpå jarlen skulle ha en tredjedel. Jarlen var forpliktet til å stille med 60 hærmenn i kongens hær. Håkon jarl kom fra Ørland og gikk i kongens tjeneste. Deretter dro kongen inn i Gauldalen, kjempet og felte to småkonger, og la under seg deres riker - som var Gauldølafylket og Strindafylket. ”Så gikk kong Harald inn i Stjørdalen, og der hadde han den tredje kamp og seiret og tok det fylket” (sitat fra Snorre). Først etter slaget om Stjørdal samlet inntrønderne seg. Fra Inderøya, Sparbu, Verdal og Skogn kom 4 småkonger for å slåss mot Harald. Noen av disse kongene falt. Til sammen holdt trolig Harald Hårfagre 8 slag i Trondheimen (Trøndelag), før han gikk nordover og inngikk avtale med kongebrødrene Herlaug og Rollaug. Deretter dro han til Trondheim, hvor han bygde Lade gård og ble der vinteren over. Her gifter han seg med Åsa, datter til Håkon jarl. Påfølgende sommer la Harald under seg Møre, men kom tilbake til Trondheim for ei ny overvintring. Det samme gjentok seg det påfølgende året, slik at trolig var Harald Hårfagre her i Trondheimsområdet tre vintre på rad, hvilket må ha påvirket Stjørdalen betydelig.

Lite har blitt skrevet og sagt om ”slaget om Stjørdal”. Tradisjonsfortellingene vil ha det til at det fant sted et slag ved slettene inntil Kongshaugene øst av Værnes. Noen mener at Haralds menn fikk sperret inne stjørdalingene i en knipetangsmanøver langs Stjørdalselva, som rann oppunder Ree, forbi Moksnes, bortom Husbymyra, før den svingte sørøstover forbi Øyanmoen mot der Værnes kirke står nå - og så nesten rett østover mot nettopp Kongshaugene. Ved Vollan på Prestmoen møtte elva omtrent seg selv igjen, kun en passasje så smal som 100 m ga adkomst til de høydene som senere fikk navnet ”Kongshaugan”. Slagplassen ble derfor ei knipetang, slik naturen gjennom Stjørdalselva utformet landskapet.

Men Stjørdalsboka hevder at slaget trolig ikke stod ved Kongshaugene eller på Haraldreina. Sitat: ”....(stjørdalingene)....var ikke så dumme at de stilte opp til slag med ryggen mot elva”. Denne påpekelsen virker logisk, men ikke nødvendigvis rett. Stjørdalingene kunne ha møtt Haralds menn lengre sør, og blitt tvunget inn i knipetanga og ble ufrivillig stående med elva på alle kanter (ryggen mot elva).

Flere vil ha det til at stjørdalingene forskanset seg i Bjørdalen. I utgangspunktet en sterk posisjon hvor de befant seg over og høyere enn Haralds menn. Og hvor de trodde de hadde en retrettmulighet. På den annen side kunne Bjørdalen i seg selv bli en felle, dersom kongens "tropper" tok seg rundt Bergskeiva og kom opp fra østsiden. Gode hærførere har alltid undersøkt alle mulig og umulige ankomstveier og retrettmuligheter både for sine egne og fienden. 800-tallet var ikke tiden for "gentlemannskrig", slik Karl den 12 utøvet - og som felte Sverige så brutalt ved Poltava i 1709. "Gentlemannskrig" er den naive form for krigføring. Så det er lite sannsynlig at krigen (slaget) mot Harald var så veldig stasjonær - slik slaget på Stiklestad trolig var. I så fall kunne, eller ville de ikke møttes ute på "knipetanga" - da et møte der trolig kunne føre til at den ene parten ville bli fullstendig tilintetgjort da retrettmulighetene var små.. Jeg ser nok heller for meg et scenario hvor stjørdalingene ville forhindre Harald å komme inn i selve dalføret, men at de så ble tvunget tilbake av kongsmennene som kom sørfra i et større antall. Gjennom en slik flukt oppstod det trolig mindre kamper (slag) både ved kongshaugene, i Bjørdalen og andre steder. Dermed ga det grunnlag for tradisjonsfortellinger tilknyttet flere kamparenaer, slik ulike stedsnavn er trukket inn i sagaen. Den ene teorien er vel like rett eller feil som det andre.

Det de fleste derimot synes å være enige om, er at en "kong" Børge eller Birger var med - og som trolig ledet kampen mot Harald Hårfagre. Det fortelles om at gården Berri (Berg) var et høvdingsete for kong Birger. Personlig synes jeg vi bør gi våre tradisjonsfortellere den tillit og godta dette, selv om kanskje Birger ikke var en konge, men heller en lokal storbonde / høvding. Nå heter det seg at nettopp denne Birger og flere av hans nærmeste kampfeller falt i slaget, og ble hauglagt (gravlagt) nettopp på den terrassen som derfor naturlig fikk navnet Kongshaugan. Det i seg selv lukker på en måte ei bok. Kildene går i grava med høvdingen. Gjennom dette fikk området symbolsk makt. Tingsted ble opprettet og geografiske navn tilknyttet omtalte hendelse. Dette til tross, er trolig gravhaugene på Kongshaugen fra ei tid lenge før Harald Hårfagre var i Stjørdal.

Hvordan har Norgeshistorien blitt dersom trønderkongene hadde samlet seg mot Harald Hårfagre før han kom til Stjørdal? Slik det ble, fikk Harald på et vis selektivt plukke ut en og en småkonge. Det ble for liten motstand. For seint skjønnte småhøvdingene i Trøndelag at de burde ha stått sammen, slik deres etterkommere gjorde det ca.150 år senere under Norges første EU-avstemming på Stiklestad i 1030.

